

Narodno sveučilište Dubrava

Predstava i ja

segmentacija publike kazališta za djecu

Projekt jačanja kapaciteta Dječjeg kazališta Dubrava
za provođenje aktivnosti razvoja publike

Sadržaj

1. Prikaz projekta
2. Aktivnosti rada s publikom
3. Anketiranja i obrada rezultata
4. Zaključak

1. Prikaz projekta

Kontekst nastanka projekta

Dječje kazalište Dubrava osnovano je davne 1955. godine pod nazivom Dječje kazalište Donji grad. Od 1976. godine Kazalište djeluje u sklopu Narodnog sveučilišta Dubrava, a od 2014. ima status profesionalne kazališne družine upisane u Očevidnik kazališta. Od samih svojih početaka kazalište producira vlastite naslove za djecu i mlade, uz dramsko-pedagoški rad svog Dramskog studija. Posljednje desetljeće Kazalište nastoji njegovati sve tri dominantne izvedbene grane stvaralaštva za djecu, odnosno dramski i lutkarski izraz, plesni i neverbalni izraz te glazbeni, odnosno operni. Unatoč uvriježenom mišljenju kako kazališta za djecu imaju manje poteškoća u razvoju publike od kazališta za odrasle jer velik postotak svojih predstava izvode za organiziran dolazak odgojno-obrazovnih ustanova (ili iste posjećuju kada je riječ o nezavisnim kazalištima za djecu), to uzrokuje značajna uvjetovanja kada je riječ o repertoarnim politikama kazališta i naslovima koji se postavljaju. Potreba ovog istraživačko-primijenjenog projekta polazi upravo od te činjenice i potrebe stručnog istraživanja i segmentacije publike u kontekstu odgojno-obrazovnih ustanova.

Govoreći o kazalištu za djecu, među praktičarima je uvriježeno mišljenje kako ono, samim svojim djelovanjem, odgaja publiku. Međutim, posjet djece kazalištu vođen je tržišnim strategijama, a o organiziranom dolasku djece u kazalište ili odlasku kazališta u odgojno-obrazovne ustanove u pravilu odlučuju odgojno-obrazovni stručnjaci, stoga se ovom fenomenu treba pristupiti kompleksnije, a njegovu problematiku dublje razumjeti. Upravo na tom području između visokog obrazovanja kazališnih umjetnika, s jedne strane, i odgojno-obrazovnih stručnjaka, s druge strane, ne postoji čvršća povezanost, osim u rijetkim kolegijima, koja bi omogućila međusobno razumijevanje, uviđanje korelacija, međusobnu suradnju, a sve s ciljem ne samo razvoja publike u kontekstu bolje prodaje ulaznica na kazališnoj blagajni već i spoznaje nužnosti zajedničkog rada na cjelovitu odgoju i obrazovanju djece. Stoga potreba razvoja publike nije jednostrano usmjerena, i govoreći o djeci kao ciljnoj skupini, osobito ne bi trebala biti orijentirana jednosmjerno od kazališta prema ciljnoj skupini, već podrazumijeva kazalište koje prati, sudjeluje i razumije sveukupan razvoj djeteta, što nameće imperativ upoznavanja, suradnje i komunikacije između odgojno-obrazovnih ustanova i kazališta. U dijelu uprizorenja lektirnih naslova ili drugih klasika dječje književnosti, ne radeći osobite iskorake iz uobičajenog marketinškog pristupa, kazališta za djecu imaju zapaženiji odaziv publike. „Eksperimenti“ kako s manje poznatim književnim predlošcima, tako i s autorskim dramskim tekstovima hrvatskih dramaturga, a osobito neverbalna uprizorenja koja ne počivaju na „priči“, nalaze puno manje prostora za prodaju/promociju/razumijevanje te im je opstanak na repertoarima kazališta kraći, čak i ako dobiju nagrade struke.

U kontekstu rada Dječjeg kazališta Dubrava na relaciji repertoarna politika, odnosno politika postavljanja novih kazališnih naslova i publika, odnosno reakcija gledatelja u kontekstu dolaska ili nedolaska na predstavu, reakcija na odgledano, ovim istraživačko-primijenjenim projektom s elementima rada s publikom orijentiranim na istraživanja mlade publike i odgojno-obrazovnih stručnjaka želimo propitati sljedeće ključne pretpostavke:

-
- Je li na detektirane publike (djeca i odgojno-obrazovni stručnjaci) aplikabilna segmentacija definirana projektom ASSET¹ ili je model potrebno prilagoditi i usustaviti novi?
 - Postoje li odstupanja u segmentima publike između postojećih rezultata koji se odnose na roditelje koji biraju predstave za djecu i djece same ili odgojno-obrazovnih stručnjaka koji odlučuju na koju predstavu vode djecu i djece koja su vođena na predstavu?
 - Utječe li rad s publikama na razvijanje njihova interesa za posjet kazalištu za djecu?

Poticaj nalazimo u našem recentnom iskustvu, a ispitivanje nam služi kao polazište za oblikovanje metodologije rada s publikom. Dječje kazalište Dubrava u rujnu 2022. godine postavilo je kazališnu predstavu za djecu (više razrede osnovne škole) *Duga*, po motivima pripovijetke Dinka Šimunovića.

Duga Dinka Šimunovića bezvremenska je pripovijetka koja rastvara svjetove mašte i vodi generacije mladih čitateljica i čitatelja kroz krajolike prošlosti i sva ondašnja pravila, forme i običaje, odvojene za djevojčice i dječake. U ovoj kazališnoj interpretaciji donosi se jedan od mogućih pogleda na klasični predložak, tako što se isprepliću i prožimaju sudbine dviju Srna iz dvaju različitih vremenskih perioda. Današnja Srna ide u 6. b razred. Voli duksice, crnu boju, TikTok i nogomet. No, smije li Srna igrati nogomet s dečkima iz razreda? I što će Srna napraviti da se izbori za slobodnu igru? Što povezuje dvije imenjakinje – modernu buntovnicu i maštovitu, ali suspregnutu djevojčicu iz Duge? I što za obje predstavlja duga? Rascjep od više od sto godina dijeli živote djevojčica, no njihove su želje, maštanja i ciljevi ujedinjeni u jednakom naumu – borbi za jednakost. (Dina Vukelić)

Riječ je o naslovu koji se lektirno čita u sedmim razredima osnove škole, ali ne pripada kategoriji „popularnih lektira“, uprizorenja koja pune dvorane kazališta za djecu. Uz to, predstava *Duga* dihotomna je predstava, sa snažnim autorskim uplivom u sam narativ, dramaturginje Dine Vukelić, čime se ova predstava nalazi na rubu predstave nastale po autorskom tekstu i predstave nastale po književnom predlošku. Upravo te dvije vrste izvorišta za nastanak kazališne predstave željeli smo ovim projektom pomnije istražiti.

Razrada programa s pregledom svih predviđenih aktivnosti

Provedeni projekt imao je sljedeću strukturu aktivnosti:

1. Pripremni rad uključenih stručnjaka: stručnjakinje za razvoj publike, kazališne producentice-voditeljice kazališta, autorice/redateljice, dramaturginje i glumice.
2. Inicijalno anketiranje učenika sedmih razreda osnovnih škola u odgojno-obrazovnim ustanovama.
3. Provedba radionica i performativnih debata s učenicima sedmih razreda osnovnih škola u odgojno-obrazovnim ustanovama.
4. Nazočenje predstavi s interaktivnim intermezzima i tribinom nakon predstave.
5. Završno anketiranje u Dječjem kazalištu Dubrava.
6. Evaluacija rada.
7. Oblikovanje publikacije projekta.

¹ Projekt *Audience Segmentation System in European Theatres* (ASSET) provodilo je Narodno sveučilište Dubrava u partnerstvu s organizacijama iz Češke, Austrije, Finske, Bugarske i Ujedinjenog Kraljevstva u razdoblju 2019-2021. (<http://asset4art.eu/>).

Projekt su proveli sljedeći stručnjaci: Tanja Kalčić – stručnjakinja za razvoj publike, Daniela Doubek Grbac – sociologinja, Ana Kreitmeyer – kazališna umjetnica/autorica (predstave *Duga*), Dina Vukelić – dramaturginja (autorica teksta predstave *Duga*), Ana Maria Štefanac – glumica i inicijatorica razvoja kazališnog projekta *Duga* te Sandra Banić Naumovski – ravnateljica Narodnog sveučilišta Dubrava.

Ovaj projekt nastojao je istražiti, usporediti i objaviti rezultate istraživanja u području segmentacije publike kazališta za djecu i mlade s posebnim fokusom na organizirane dolaske učenika viših razreda osnovnih škola na kazališne predstave namijenjene njima, što može pomoći daljnjim istraživanjima i segmentaciji publike u sektoru kazališnog stvaralaštva za djecu, kao i pomoći u kreiranju repertoarnih politika dječjih kazališta u bližoj sprezi s odgojno-obrazovnim ustanovama.

2. Aktivnosti rada s publikom

U okviru projekta održane su četiri radionice u Osnovnoj školi Vjenceslava Novaka i Osnovnoj školi Antuna Mihanovića. Vodile su ih Ana Kreitmeyer, redateljica predstave *Duga*, i Dina Vukelić, dramaturginja i autorica teksta za istoimenu monodramsku predstavu prema motivima teksta Dinka Šimunovića, u produkciji Dječjeg kazališta Dubrava, prouzvedenu 2022. godine. Prvu je radionicu u OŠ Vjenceslava Novaka umjesto Ane Kreitmeyer vodila glumica Ana Maria Štefanac, koja u predstavi igra uloge dviju Srna (one suvremene i njezine povijesne parnjakinje), dok su ostale radionice u tandemu provele Ana Kreitmeyer i Dina Vukelić.

Koncept radionica temeljio se na interaktivnom i kritički orijentiranom formatu koji je učenike/ce sedmih razreda osnovnih škola pripremio za iskustvo dolaska u Dječje kazalište Dubrava i gledanje predstave *Duga*, koja suvremenim jezikom bliskim ciljanoj publici adresira probleme rodnih predrasuda s akcentom na poziciju djevojčica i karakteristike koje se stereotipno, a nerijetko i pejorativno pripisuju istima. Predstava povezuje mikrosvijet kanonskog književnog djela i život ondašnje sputane Srne s aktualnim problemom *moderne* djevojčice Srne koja po ponašanju, odijevanju i motivaciji (tj. želji da ravnopravno sudjeluje u nogometu s dječacima) odudara od društveno nametnute reprezentacije djevojčica te je stoga izložena predrasudama, nalik onima prema Šimunovićevoj Srni u imaginariju represivnog sela Čardaci.

Voditeljice su radionice koncipirale prema modelu istraživačke radionice provedene tijekom procesa rada na predstavi s polaznicima/ama dramske skupine u Centru mladih Ribnjak, koju vodi dramska pedagoginja Ksenija Rožman. Rezultati iste radionice, koja je uključivala i plodne diskusije, uvelike su doprinijeli dramaturškom i režijskom koncipiranju same predstave i aktualnom promišljanju adolescentskih izazova u (ne)snalaženju s vlastitim (rodnim) identitetima.

Potaknute slojevitom tematskom okosnicom predstave koja se bavi rodnim stereotipovima u osjetljivoj adolescentskoj dobi te borbom za osnaživanje djevojčica i buđenje empatije kod obaju rodova za pitanja ravnopravnosti i otklanjanja stereotipova, radionice su u svojim pomno strukturiranim etapama uz moderirane diskusije, skupne zadatke, manje izvedbene zadatke i (auto)refleksiju načele one motive koji će se adresirati u *Dugi*, ali se prilikom radionica nije neposredno adresirala

i interpretirala predstava ili predložak kojime je ona inspirirana.

Struktura radionica u najvećoj se mjeri temeljila na aktivnostima koje su se u manjoj mjeri prilagođavale datim okolnostima poput specifičnog mjesta i konteksta njihovih izvođenja (primjerice, u OŠ A. Mihanovića održane su radionice za tri razreda odjednom, što je uvelike utjecalo na dinamiku), potom reakcijama i interesima učenika/ca za određene teme i zadatke, kao i njihovu posebno iskazanoj želji da dublje zarone u diskusije ili se pak kreativno izraze u manjim izvedbenim formama.

Struktura radionica:

1. Kratko predstavljanje voditeljica radionica.
2. Kratko predstavljanje učenika/ca tako što učenici/e uz svoje ime navedu i svoje idealno zanimanje (što je poticaj za raspravu o zanimanjima koja će tek uslijediti, a učenici/e to još ne znaju).
3. Adresiranje problema stereotipa putem diskusije, pokušaja definiranja stereotipa, navođenja primjera stereotipa iz svakodnevnog života.
4. Otvorena diskusija na teme "tipično muško" i "tipično žensko" uz pokrivene teme stereotipnih zanimanja i stereotipnih kućanskih obaveza.
5. Izvedbeni zadatak, odnosno glumačke etide, u kojima su učenici/e na dva papirića – jedan ružičaste i drugi plave boje – morali napisati jedno "tipično muško" i jedno "tipično žensko" zanimanje, nakon čega se papirići dodjeljuju učenicima/ama koje moraju pred publikom odigrati na njima zapisanu ulogu. Namjera je zadatka davati učenicima/ama uloge koje stereotipno ne odgovaraju rodu s kojim se oni/e identificiraju, a koje će oni odigrati koristeći se verbalnim i neverbalnim sredstvima. Tijekom izvedbe učenici/e su postavljali pitanja izvođačima/cama i komentirali izvedbu, a izvođači/ce su pružale odgovore ili neverbalno sugerirale radnje vezane uz njihovo zanimanje. Nakon izvedbi povel se diskusija o "uživljavanju" u različita stereotipno muška/ženska zanimanja.
6. Refleksija o radionici kojom učenici/e međusobno dijele svoje doživljaje na temu same radionice i na temu rodni stereotipova. Rezimira se obrađeni sadržaj uz nove impresije i spoznaje do kojih su učenici došli.

Provedba radionica, kao što je spomenuto, varirala je ovisno o različitim izvanjskim faktorima i kontekstu provedbe, a jednako tako od razreda do razreda. S praktične je i operativne strane uvelike pomogla pripremljenost, zainteresiranost i involviranost nastavnica, koje su prilikom provedbe radionica u većoj ili manjoj mjeri usmjeravale učenike/ce, umirujući ih i opominjući ih u trenucima kada je to bilo potrebno. Veći angažman nastavnika/ca svakako je doprinio kvalitetnijoj provedbi. Jednako tako broj učenika/ca u razredu uvjetovao je kvalitetu provedbe radionica.

U trima radionicama broj je učenika bio optimalan (jedan razred od dvadesetak učenika/ca), dok su se u iznimnom slučaju radionice u OŠ Antuna Mihanovića spojila tri razreda u jednom – za takav tip radioničkog programa – premalenom prostoru učionice. Dvije voditeljice tada su imale poseban izazov u provedbi svakog zadatka zbog nedostatka i zagušenosti prostora, bučnog komentiranja uglas, nepažnje i nedostatka koncentracije među velikim brojem djece – njih približno pedeset. Učenici/e su otežano slušali jedni druge te su jedni drugima upadali u riječ. Voditeljice su se morale baviti održavanjem reda i kakvih-takvih optimalnih uvjeta rada. Svi su se zadaci izvršili, no uz krajnji napor, ometanje i nedostatak fokusa. Tome je nedostatku pridonio i izostanak malog odmora koji bi učenicima/ama omogućio prikupljanje koncentracije za nastavak rada u drugom

dijelu radionica. Unatoč otežanim uvjetima voditeljice radionice uspjele su i u trima razredima odjednom ispitati načine promišljanja učenika/ca o pojmovima stereotipa (s kojim se većina na ovaj ili onaj način susrela u svakodnevnom životu), “tipično muškog” i “tipično ženskog” u zanimanjima i kućanstvu te su se izvele manje glumačke etide. Zaključno, učenici su bili suzdržani prilikom iznošenja vlastitih dojmova, preplavljeni velikim brojem svojih kolega/ica, zbog čega su izneseni dojmovi bili više nalik naučenim poučnim frazama nego autentičnim iskazima. Srećom, situacija u tri spojena razreda pokazala se kao izniman slučaj te su se ostale radionice, zahvaljujući adekvatnom broju učenika i prostoru, uspjele provesti bez značajnog ometanja i gubitka fokusa skupine.

Prilikom predstavljanja učenici/e su u velikoj mjeri rado dijelili svoja idealna zanimanja, premda voditeljice radionica opažaju učenike/ce koje, unatoč želji za sudjelovanjem, imaju poteškoća s tremom i javnim govorom te vrlo tiho i nenametljivo artikuliraju svoje misli, zbog čega je u fokusu bio i sam proces jasne komunikacije, odnosno odašiljanja poruke koju čuje cijeli razred. Odgovori su sadržajno varirali od razreda do razreda. Dok su na dvjema radionicama učenici/e značajno odstupali/e od stereotipnih zanimanja za muškarce, odnosno žene, a na drugim su dvjema radionicama učenici/e pokazali interese za stereotipno muška i stereotipno ženska zanimanja usklađena sa svojim pripadajućim rodnom. Također, pokazalo se da su učenici/e u drugim dvjema radionicama bili/e skloni/e kopirati skupinu/društvo u koju/e pripadaju, tako da su se, primjerice, dječaci masovno opredjeljivali za zanimanja nogometaša ili odvjetnika.

Diskutirajući o stereotipovima, učenici/e su u sve četiri radionice u velikoj mjeri demonstrirali dobro razumijevanje pojma stereotipa, a neki su od njih ponudili i kvalitetne definicije stereotipa. Ipak, najbolje razumijevanje stereotipa u svim se slučajevima pokazalo kroz navođenje konkretnih primjera stereotipa iz svakodnevnice (primjer: Židovi su škrti; žene bolje kuhaju, čiste i pospremaju; dječaci su bolji u sportovima). Tijekom diskusije učenici su pokazali svijest o načinu na koji se stereotipovi kreiraju te da oni nisu uvijek relevantnom preslikom stvarnosti, upravo razmatrajući i odstupanja od prisutnih stereotipova. Usprkos razumijevanju pojma stereotipa, njihova nastanka i utjecaja na svakodnevni život, na nekim su radionicama učenici svejedno podlegnuti vlastitim, nerijetko internaliziranim stereotipovima o rodnim ulogama, što je svakako stvorilo neobičnu kontradiktornost između konceptualnog razumijevanja pojmova i njihova osobnog stajališta.

Izvedbeni zadatak ili manja glumačka etida sastojala se od nekoliko jednostavnih koraka. Voditeljice radionica podijelile su učenicima/ama papiriće ružičaste i plave boje. Pritom učenicima/ama nisu davale nikakve upute o tome kako da se služe određenim papirićima, odnosno što da pišu na plavi, a što na ružičasti papirić. Učenici/e su na papiriće morali/e napisati po jedno “tipično muško” i po jedno “tipično žensko zanimanje”. Voditeljice su pokupile papiriće, nakon čega su se papirići dijelili učenicima/ama prema takvu principu da većina učenika/ca bude izmaknuta iz svojeg rodnog identiteta igrajući ulogu koja odgovara stereotipovima onog drugog spola (primjerice: djevojčica bi dobila zadatak da igra automehaničara, dok bi dječak dobio zadatak da igra kozmetičarku). Na svim radionicama učenici/e su se upustili/e u glumačke zadatke sugerirajući svoja zanimanja bilo verbalno, bilo neverbalno, bilo kombinacijom jednog i drugog izraza. U velikoj je mjeri postojala izvjesna razina nelagode prilikom izvedbe zadataka pred svojim kolegama, pogotovo kada bi dječaci dobili zadatak odigrati zanimanja koja se stereotipno smatraju femininima. Jednako tako, učenici/e su pokazali tremu od javnoga nastupa, no kako se vježba nastavila provoditi, tako se trema smanjivala, a kreativnost, ideje i svojevoljne inicijative za sudjelovanjem pojačavale su se. Igranje stereotipnih ženskih/muških zanimanja omogućilo je učenicima/ama da se stave u neočekivanu poziciju te da empatiziraju sa zanimanjem koje nije svojstveno njihovom rodu. Isto tako, omogućilo im je šire shvaćanje stereotipa u praksi putem primjena klasičnih reprezentacija

muškosti/ženskosti u izvedbama, ali i nelagode prilikom suočavanja s femininim ili pak maskulinim odrednicama. Ipak, glumački zadaci osvijestili su ih o različitim aspektima zanimanja koja su igrali, tim više što su u svojim zadanim ulogama ulazili u interakciju s publikom koja je komentirala i postavljala pitanja. Tako su, osim kritičkog promišljanja, učenici/e razvijali/e i vlastitu imaginaciju. Važan aspekt izvedbenog zadatka, koji su voditeljice naknadno osvijestile učenicima/ama, bio je upravo onaj koji se tiče njegova početka, odnosno ružičastih i plavih papirića. U vrlo visokoj mjeri, uz tek rijetke izuzetke, na svim su radionicama učenici/e na ružičasti papirić pisale stereotipno ženska zanimanja, a na plave papiriće stereotipno muška zanimanja. U diskusiji, koja se pavela o izvedbama, voditeljice su se dotaknule i stereotipa vezanog uz boje. Učenici/e su osvijestili/e koliko su stereotipovi društveno utkani u njih da su, čak i bez sugestija voditeljica, odlučili/e kombinirati stereotipno žensku ružičastu boju sa stereotipno ženskim zanimanjima, a stereotipno mušku plavu boju sa stereotipno muškim zanimanjima. Na taj način učenici/e su promotрили kako stereotipovi “rade” u malim svakodnevnim radnjama kao što je odabir određene boje i asocijativni niz vezan uz iste.

Voditeljice su radionice završavale rezimeom koji je uključivao zajedničko dijeljenje doživljaja i impresija učenika o novom iskustvu. Prije svega, voditeljice je zanimalo jesu li se učenici/e osjećali ugodno tijekom radionica. U svim održanim radionicama doživljaji i impresije saželi su se na različite načine. Učenici/e su izjavili da im je bilo “zabavno”, “korisno”, “duhovito”, poučno”; pojedinci su isticali glumačke vježbe kao aktivnost koju bi češće voljeli raditi; isto tako, učenici/e su bolje upoznali jedni druge kroz diskusije i razmjenu (nerijetko oprečnih) mišljenja o temama rodnih stereotipova. Na taj način osvijestili/e su važnost diskusije i međusobnog slušanja. Sve su radionice ostavile utisak kod učenika/ca na temu rodnih stereotipova te su oni/e stoga saželi i svoje doživljaje i impresije o rodnim stereotipovima na kraju radionica. U visokoj su mjeri učenici/e izjavljivali kako vjeruju u to da “svi podjednako mogu sve”, da su “djevojke jednako sposobne”, da “smo svi jednako vrijedni”. No, kroz radionicu se izrazilo i pravo na razliku i na izbor te se ukazalo na činjenicu da nije važno da svi nužno obavljaju sve poslove. Drugim riječima, koncept ravnopravnosti uspostavio se u smjeru afirmacije jednakosti kroz pravo i mogućnost izbora i prava na razliku. Premda je bilo čvrsto izraženih uvjerenja, bilo je i tek nominalnih zaključaka koje su učenici/e „kopirali/e” od svojih kolega/ica. Isto tako, bilo je i učenika/ca koji se nisu složili/e s konceptom ravnopravnosti dječaka i djevojčica. Prvenstveno, riječ je o dječacima na jednoj radionici koji su izražavali stavove poput onih da je “ženi mjesto u kuhinji”, što je izazvalo burne reakcije dijela djevojčica. Unatoč neslaganju i oprečnim razmišljanjima, učenici/e su bili potaknuti da preispitaju svoja uvjerenja te su neki od njih osvijestili važnost ovakva tipa aktivnosti, izrazivši želju za ponovnim gostovanjem voditeljica u školama. Voditeljice su prilikom provedbe radionica poticala učenike/ce na kritičko promišljanje, no nisu im sugerirale smjerove u kojima će se njihovo zaključivanje odvijati. Glavni je fokus bio upravo potaknuti raspravu i otvoriti teme koje će se obraditi u predstavi.

Radionice održane u sklopu projekta *Predstava i ja* pokazale su se korisnima za dolazak u Dječje kazalište Dubrava i za gledanje predstave. U debati koja je uslijedila nakon gledanja predstave učenici/e su bili opušteni/e i pripremljeni za artikulaciju stavova o temama koje su prethodno adresirali u radionici, a potom gledali u predstavi. Zadatak koji je bio stavljen pred njih – argumentirano preporučiti predstavu *Duga* ciljanoj skupini gledatelja/ica (nastavnicima/ama, roditeljima, vršnjacima/kinjama) – uspješno su i brzo odradili podijelivši se u tri grupe, od kojih je svaka imala svoje predstavnike/ce koji su govorili na sceni pred publikom. Učenici/e su spojili/e svježe dojmove o pogledanoj predstavi s temama koje su se obradile na radionici te se tako upravo debatom sintetizirao radionički proces s gledanjem predstave.

Tako koncipirane radionice voditeljicama su potvrdile relevantnost problematike kojom su se iscrpno bavile radeći kao dramaturško-redateljski tandem na predstavi *Duga*. Jednako tako, u izravnoj komunikaciji s učenicima/ama osvijestile su da problem obrađen u *Dugi* korespondira s učenicima/ama neovisno o uvjerenjima te da u njima budi afekte i potiče ih na raspravu. Umjetnički alati koje posjeduju voditeljice, odnosno glumačke etide, uvelike su pripomogli u oslobađanju učenika/ca od treme i razbijanju ustaljenih modela rada u školama. Igranje uloga omogućilo je dozu empatiziranja i refleksije o stereotipovima iz pozicije kakva ne bi bila moguća tek uz diskusiju.

Ovaj format pripremnog rada s učenicima/ama uoči gledanja predstave svakako je višestruko koristan učenicima/ama koji dolaze u izravnu interakciju s članicama autorskog tima jedne predstave te uz njih imaju priliku proći kako kroz diskusije, tako i kroz male umjetničke zadatke. Ipak, kvaliteta radionica ovisila je o uvjetima poput broja učenika te pripremljenosti i angažmana nastavnica oko samog projekta. U razredima gdje su nastavnice prethodno pripremile svoje učenike/ce te ih upoznale s ovakvim principom rada, voditeljicama je svakako bilo ugodnije držati radionicu, a isto vrijedi i za razrede s manjim brojem učenika/ca, dakle do 20 učenika/ca. Budući da su održane četiri radionice, i dalje je taj broj nedovoljan da bi se donio cjelovit zaključak o korelaciji pripreme za problematiku predstave kroz radionički rad i samog odlaska na radionicu. Ipak, indikatori su pozitivni i zbog toga bi bilo itekako poželjno održavati veći broj radionica ovakvog tipa, ali isto tako i radionica koje su duljeg trajanja i u još manjim grupama radi većeg fokusa i posvećenosti učenicima/ama. Također, bilo bi dobro čim više poticati interes nastavnika/ca za takve vrste programa kako bi učenici/e prilikom provedbe radionice bili/e upoznati/e s kontekstom i motivacijom zbog koje se radionica provodi. Zaključno, radionice su se pokazale kao iznimno korisna praksa za učenike/ce, za umjetnice u ulozi voditeljica radionica, ali i za Dječje kazalište Dubrava koje je imalo prilike održati izvedbu predstave *Duga* uz popratni program – debatu.

Nakon izvedbe predstave učenici/ce su podijeljeni u tri grupe, od kojih je svaka imala svoj zadatak u uvjeravanju određene ciljane skupine da posjete kazalište i pogledaju predstavu *Duga*.

Učenici/e grupe jedan argumentirali su razloge zbog kojih bi roditelji trebali pogledati predstavu *Duga*. Njihovi argumenti obuhvaćali su više aspekata, od praktičnih i zabavnih elemenata poput udobnih sjedala u kazalištu te zabavnosti same predstave do dubljih poruka o toleranciji i poštovanju različitosti među ljudima. Naglasak je bio na potrebi da roditelji vide i razumiju ono što možda nije izravno vidljivo ili je potisnuto, kao što su potreba za prepoznavanjem dubljih misli i osjećaja koje djeca skrivaju te važnost poučnih i atraktivnih elemenata predstave poput njezine edukativne vrijednosti te prisustva rap glazbe, koja je dodatno privlačila pažnju. Svi ti argumenti ukazali su na raznolike aspekte predstave, od edukativnih do emocionalnih, koji bi mogli zainteresirati roditelje za posjet.

Učenici/e grupe dva ponudili su argumente zašto bi njihovi prijatelji trebali pogledati predstavu *Duga*. Njihovi argumenti naglašavali su konkretne aspekte predstave, poput prisutnosti jedne glumice, suvremenosti teme, kraćeg trajanja predstave te pristupačna jezika i zastupljenosti plesa. Dodatno, postavljeno im je pitanje o mogućem utjecaju predstave na promjenu mišljenja pojedinaca o stereotipovima, naročito o rodnim ulogama, naglašavajući da bi predstava mogla potaknuti promjenu stava kod onih koji imaju predrasude, poput stereotipa o tome što bi djevojke trebale ili ne bi trebale raditi, na što su učenici potvrdno odgovorili. Ti su se argumenti odnosili na konkretne aspekte predstave koji bi mogli zaintrigirati njihove prijatelje ili ih potaknuti na promišljanje.

Grupa tri angažirala se u uvjeravanju nastavnika da prisustvuju predstavi *Duga*. Njihovi su se argumenti fokusirali na kvalitetu same predstave i njezinu relevantnost u obrazovnom kontekstu. Nastavnike su uvjeravali kako je predstava bila izvrsna i da je duboko analizirala životnu dinamiku djece, odražavajući promjene u društvu. Posebno su naglašavali poučnu prirodu predstave te njezinu sposobnost da istakne razlike u postupanju prema spolovima, dajući snažnu poruku o jednakosti i borbi za prava djevojčica i dječaka. Također su naglašavali važnost izbacivanja predrasuda te poticanje svijesti o potrebama mladih ljudi, ističući kako je predstava pozitivno utjecala na promjenu perspektive o ulogama spolova.

Ovaj pristup rada s učenicima pokazao je iznimnu raznolikost argumenata i perspektiva. Učenici su imali priliku usredotočiti se na dublje poruke i širu emocionalnu i edukativnu vrijednost predstave kako bi motivirali ciljanu skupinu za posjet. Njihov pristup naglašavao je potrebu za razumijevanjem i osvještavanjem skrivenih ili potisnutih osjećaja kod djece te važnost poruka tolerancije i poštovanja različitosti. Također, fokusirali su se na konkretne aspekte predstave, ističući elemente kao što su prisutnost određenih likova, suvremenost teme i utjecaj na promjenu stava prema stereotipovima, posebno o rodnim ulogama.

Možemo zaključiti da se ovakva debata pokazala uspješnom prvenstveno u motiviranju učenika za promišljanje, prenošenje različitih poruka i argumenata, uzimajući u obzir specifičnosti ciljanih skupina.

3. Anketiranja i obrada rezultata

Ciljevi istraživanja

Istraživanje provedeno u sklopu ovog projekta proizlazi iz nedostatka razumijevanja dinamike odnosa učenika i nastavnika prema kazalištu. Izazov leži u nedostatku analize motiva koji potiču posjete kazalištu, uključujući utjecaj aktivnosti rada s publikom te same kazališne predstave na promjene u percepcijama i motivacijama učenika. Osim toga, nedostaje uvid u perspektivu nastavnika u vezi s vođenjem učenika u kazalište te razumijevanje šire slike o važnosti kulturnih aktivnosti u obrazovnom kontekstu.

Slijedom navedenog ciljevi istraživanja jesu:

- identificirati stavove učenika prema dječjim kazalištima, prepoznati njihove preferencije i motivaciju,
- ispitati aplikabilnost postojeće segmentacije publike definirane projektom *Segmentation System in European Theatres (ASSET)*,
- procijeniti promjene u stavovima, motivacijama i interesima učenika nakon sudjelovanja u pripremnim aktivnostima s umjetnicima prije gledanja predstave,
- ispitati perspektive nastavnika u vezi s vođenjem učenika u kazalište.

Metodologija

Istraživanje se temelji na primjeni anketnih upitnika na uzorcima učenika/ca sedmog razreda i njihovih nastavnika/ca te na statističkoj analizi podataka. Upitnikom prikupljena pitanja zatvorenog tipa podvrgnuta su daljnjoj statističkoj obradi, a odgovori na pitanja otvorenog tipa, čija je svrha produbljivanje podataka prikupljenih s pomoću zatvorenih pitanja, obrađeni su s pomoću kvalitativne metode (kategorizacija odgovora).

Anketiranje učenika/ca provedeno je u dvije faze. Prva faza obuhvatila je izradu i primjenu inicijalnog anketnog upitnika namijenjenog učenicima/cama te anketnog upitnika za nastavnike/ce odgovorne za odlučivanje o organiziranom posjetu kazalištima te odabiru predstave. Anketiranje je provedeno u školama u listopadu 2023. godine. Dio anketiranih učenika/ca potom je u školi sudjelovao na aktivnostima rada s publikom u organizaciji DK Dubrava te čine za potrebu ovog istraživanja eksperimentalnu skupinu.

Druga faza obuhvatila je izradu i primjenu anketnog upitnika za učenike/ce. Anketiranje je provedeno u DK Dubrava u studenom 2023. godine, neposredno nakon gledanja predstave *Duga* s interaktivnim intermezzima i tribinom nakon predstave. Ispunjavanju upitnika pristupili su učenici/e koji su sudjelovali u aktivnostima rada s publikom (eksperimentalna skupina) i učenici/ce koji nisu sudjelovali u navedenim aktivnostima te za potrebu ovog istraživanja čine kontrolnu skupinu.

Struktura anketnog upitnika

Kreirani su inicijalni i završni upitnici za učenike/ce, s fokusom na otkrivanje njihovih stavova prema dječjim kazalištima, motiva za posjet te kako su aktivnosti razvoja publike i predstava *Duga* utjecale na promjene u njihovim stavovima i motivacijama. Nastavnicima/ama je, s druge strane, bio namijenjen jedan upitnik koji se fokusirao na njihovu perspektivu i praksu vođenja učenika/ca u dječja kazališta.

Inicijalni upitnik za učenike/ce

Jedan od ciljeva istraživanja jest provjeriti primjenjivost segmentacije publike definirane projektom ASSET na djecu i mlade. Iz tog je razloga za potrebe ovog istraživanja preuzet anketni upitnik primijenjen u projektu ASSET te prilagođen trenutnim potrebama, imajući u vidu da je inicijalna segmentacija bila primijenjena na roditelje koji prate djecu u kazalište. Glavne teme inicijalnog upitnika obuhvaćale su utvrđivanje učestalosti posjeta Dječjem kazalištu Dubrava, razloge posjeta, pozicioniranje unutar postojeće segmentacije, utjecaj čimbenika na odluku za posjet, identificiranje vrsta kazališnih programa posjećenih u posljednje tri godine te motivaciju za češće posjećivanje dječjih kazališta.

Završni upitnik za učenike/ce

Glavne teme završnog upitnika uključivale su promjene stava nakon gledanja predstave *Duga*, sudjelovanja u popratnoj debati i/ili aktivnostima razvoja publike u školama (eksperimentalna i kontrolna skupina), motivaciju za posjet dječjem kazalištu, utjecaj čimbenika na odluku za posjet, promjenu interesa.

Upitnik za nastavnike/ce

Upitnik za nastavnike/ce fokusirao se na učestalost vođenja učenika/ca u kazalište, motivaciju nastavnika/ca za takve posjete, pozicioniranje unutar postojeće segmentacije, utjecaj čimbenika na odluku za posjet, identifikaciju relevantnih kazališnih programa, faktore motivacije za češće vođenje učenika/ca u kazalište te demografske karakteristike nastavnika.

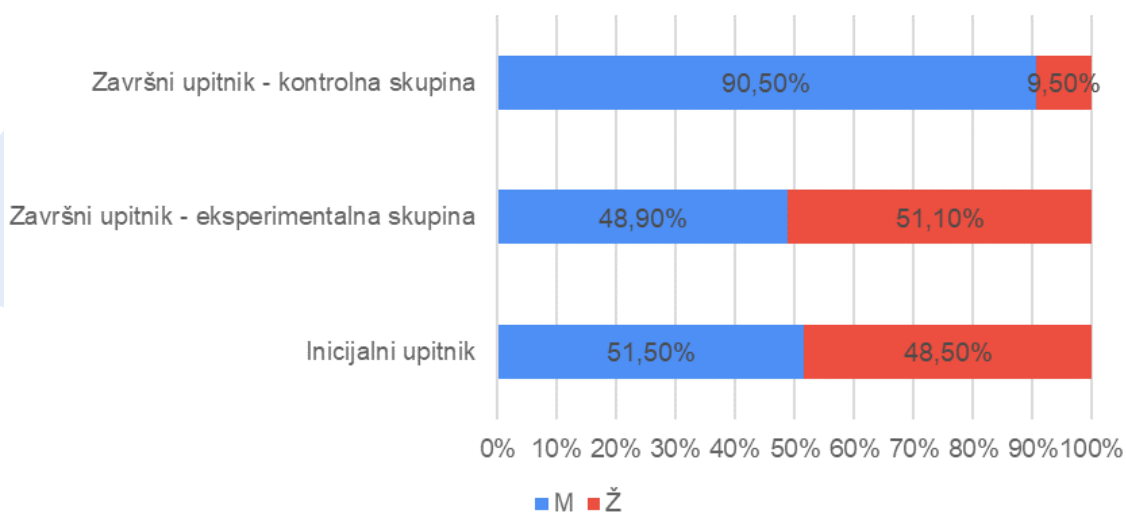
Uzorak

Zaposlenici Narodnog sveučilišta Dubrava stupili su u kontakt sa svim osnovnim školama u naselju Dubrava, ukupno 12 osnovnih škola. Od svih kontaktiranih škola, samo su Osnovna škola Vjenceslava Novaka i Osnovna škola Antuna Mihanovića iskazale spremnost za sudjelovanje u ovom istraživačko-primijenjenom projektu. S obzirom na resursna ograničenja, posebice vremenska i financijska, pristupilo se provedbi aktivnosti i istraživanja u tim dvjema škole.

Inicijalni upitnik ispunilo je 107 učenika/ca. Nakon provjere ispunjenosti isključena su 4 primjerka upitnika zbog neispravnosti (nisu dani odgovori na više od dva pitanja, odgovori nemaju varijabilitet u većem dijelu upitnika i ukazuju na neozbiljno ispunjavanje). Finalni uzorak okuplja 103 upitnika koji su uzeti u obzir za daljnju analizu. Učenici/e su prosječne dobi 12,92 godina, 51,5% ženskog, a 48,5% muškog spola.

Popunjavanju završnog upitnika pristupilo je 97 učenika/ca u prostoru Dječjeg kazališta Dubrava nakon gledanja predstave *Duga*. Nakon inicijalne provjere ispunjenosti isključeno je 5 upitnika zbog neispravnosti (nisu dani odgovori na više od dva pitanja, odgovori nemaju varijabilitet u većem dijelu upitnika i ukazuju na neozbiljno ispunjavanje). Finalni uzorak okuplja 92 upitnika koji su uzeti u obzir za daljnju analizu. Od ukupnog broja sudionika/ca 71 (77,2%) sudjelovalo je na aktivnostima razvoja publike koje su provedene u školama te čine eksperimentalnu skupinu, dok 21 (22,8%) učenika/ca nije sudjelovalo u navedenim aktivnostima i čine kontrolnu skupinu. Od 71 ispitanika u eksperimentalnoj skupini 40,8% je muškog, a 59,2% ženskog spola, prosječne dobi 12,84 godina. U kontrolnoj skupini 90,5% ispitanika je muškog, a 9,5% ženskog spola, prosječne dobi 12,8 godina. Zbog malog uzorka u kontrolnoj skupini nije bilo moguće izvršiti ravnomjernu raspodjelu prema spolu.

Spol sudionika istraživanja

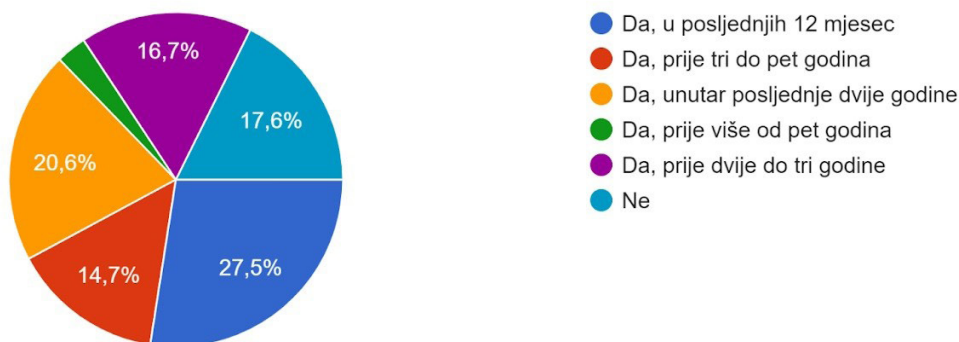
Popunjavanju upitnika za nastavnike/ce pristupilo je 5 ispitanica. Sve ispitanice su nastavnice hrvatskog jezika u dobi od 41 do 63 godine. U obzir su uzete sve ankete iako nisu sve bile potpuno ispunjene. Od pet pristiglih upitnika samo su tri bila u potpunosti popunjena. Iako je uzorak iznimno ograničen, analizirani su odgovori s namjerom razumijevanja preferencija nastavnika/ca.

Rezultati

Inicijalni upitnik za učenike/ce

Na pitanje "Jesi li već posjetio/la Dječje kazalište Dubrava?" 27,5% ispitanika/ca odgovara u posljednjih 12 mjeseci, 20,6% u posljednje dvije godine, dok 17,6% nije nikada posjetilo DK Dubrava. Ostatak ispitanika/ca (34,3%) posjet je ostvarilo unatrag više godina.

Jesi li već posjetio/la Dječje kazalište Dubrava?

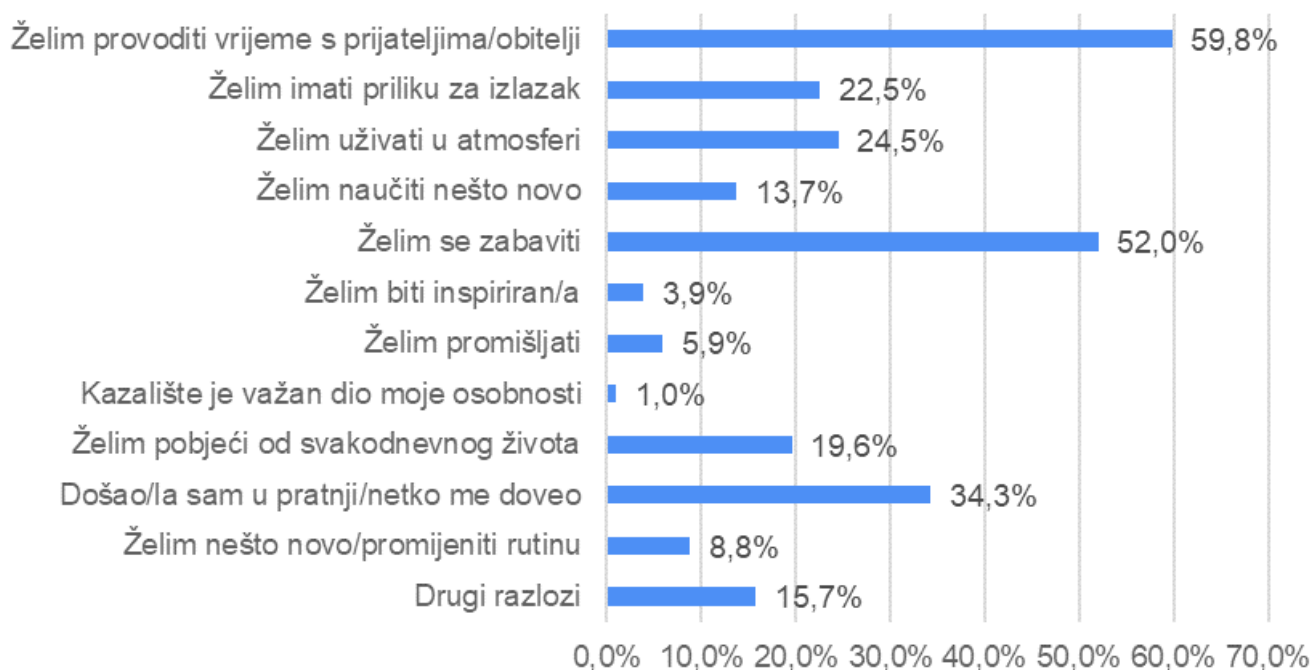
Od 28 ispitanika/ca koji su u posljednjih 12 mjeseci posjetili DK Dubrava, 19 je odgovorilo na sljedeće pitanje koje se odnosilo na broj posjeta u ovoj godini. Većina ih (15) navodi da su u 2023. godini DK Dubravu posjetili jednom, dvoje dva puta, jedan učenik/ca tri puta, dok je jedna učenica dala odgovor "Ja nisam nikad još išla u kazalište"².

Na pitanje "Zašto voliš ići u dječja kazališta?" učenici/ce su imali mogućnost zaokružiti tri za njih najrelevantnija odgovora. Kao najčešći razlozi posjeta dječjem kazalištu odabrani su provođenje vremena s prijateljima odnosno obitelji (59,8%), zabava (52%), došao/la sam u pratnji odnosno netko me doveo (34,3%). Treba napomenuti da su ispitanici/ce, iako to od njih nije traženo, često među odgovorima zaokružili riječ *prijatelji*.

² Odgovori nisu lektorirani, već su preneseni onako kako su ih sudionici/ce zapisali.

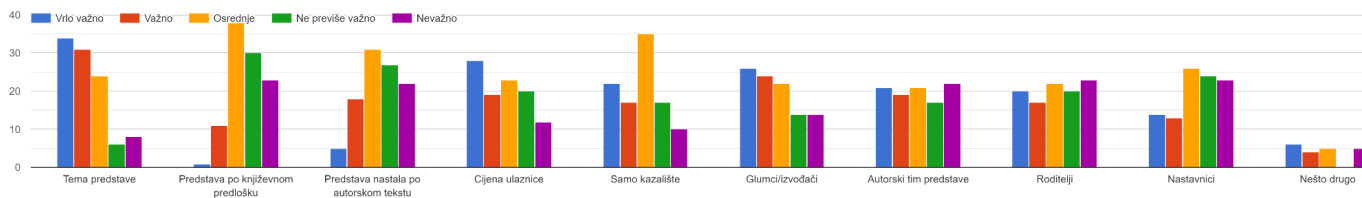
Zašto voliš ići u dječja kazališta?

Učenici/e koji su odabrali druge razloge mogli su ih navesti u sljedećem otvorenom pitanju. Na pitanje "Ako imaš drugih razloga za posjet, molimo navedi ih" odgovorilo je 14 učenika/ca, od kojih je 50% navelo da su bili obavezni doći radi škole ili da ne vole kazalište, dok je preostalih 50% navelo da ih zanima gluma, kako funkcionira kazalište te da uživaju u kazalištu.

Među čimbenicima koji utječu na odluku za odlazak u dječje kazalište, učenici/e su izabrali temu predstave, cijenu ulaznice, glumce, odnosno izvođače kao vrlo važne. Ocijenili su predstavu nastalu po književnom predlošku odnosno autorskom tekstu, samo kazalište i nastavnike kao srednje važne čimbenike koji utječu na odluku za odlazak u dječje kazalište. Autorski tim i roditelji za većinu su učenika/ca nevažan čimbenik u odluci za odlazak u dječje kazalište.

Koliko sljedeći čimbenici utječu na tvoju odluku za odlazak u dječje kazalište?

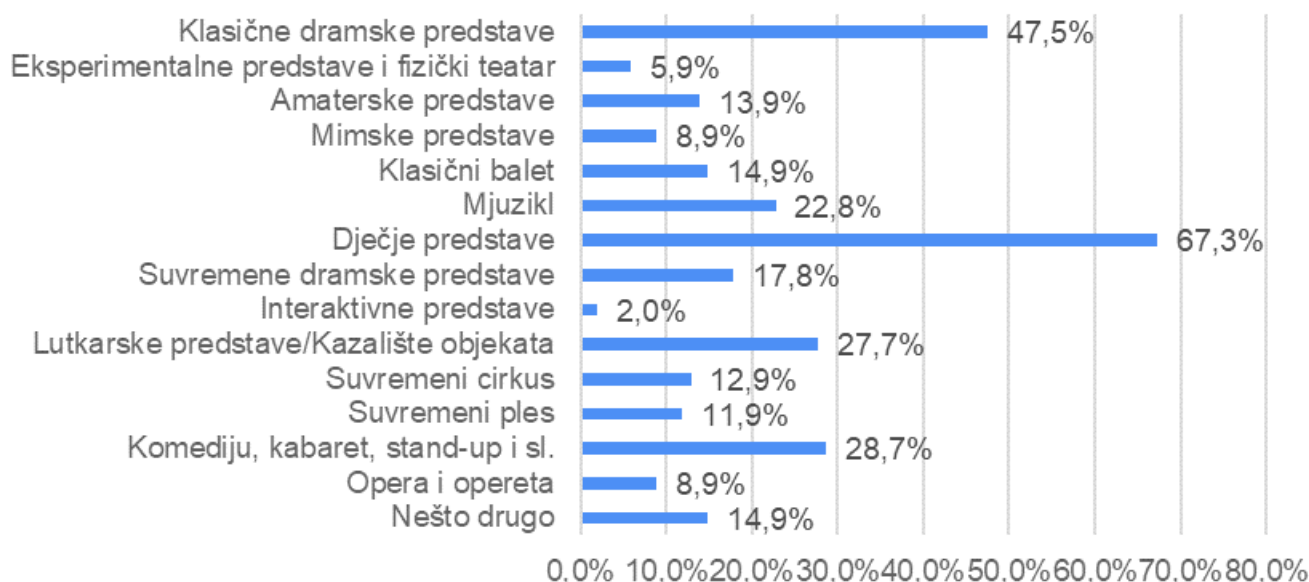

Na otvoreno pitanje "Što ti je još bilo važno?" odgovorilo je 32 učenika/a. Odgovori su kategorizirani:

- 31,25% odgovora odnosi se na druženje s prijateljima i zabavu,
- 21,9% odgovora odnosi se na kvalitetu izvedbe, glumce, scenografiju, glazbu i temu predstave,
- 18,75% odgovora na udobnost sjedala i vrijeme održavanja predstave,
- 15,62% odgovora ukazuje na želju za odlazak u kazalište i za glumom,
- 12,5% odgovora bilo je *ne znam* ili nisu bili relevantni za ovo pitanje.

Na pitanje "Koje kazališne programe si posjetio/la u posljednje tri godine?" učenici/e su imali mogućnost označiti sve što je primjenjivo. Većinom su u posljednje tri godine posjetili dječje predstave (67,3%), klasične dramske predstave (47,5%), komediju, kabaret, stand up (28,7%), lutkarske predstave odnosno kazalište objekta (27,7%), mjuzikl (22,8%). Najmanje je ispitanika posjetilo mimske predstave (8,9%) i operete (8,9%), eksperimentalne predstave i fizički teatar (5,9%) te interaktivne predstave (2%).

Koje si kazališne programe posjetio/la u posljednje tri godine?

Učenici koji su odabrali kategoriju "Nešto drugo" u sljedećem su otvorenom pitanju mogli navesti koje su kazališne programe posjetili. Odgovorilo je 15 učenika/ca, od čega se 9 ne sjeća kakve su kazališne programe posjetili, a ostali pojedinačni dani odgovori jesu:

- *Ako vidim poznatog glumca.*
- *Dobra hrana u hodniku, svjetla i više žive muzike.*
- *Dramska.*
- *Dramski tekst.*
- *Humoristične, disneyeve.*
- *O lektiri koju čitamo.*

Na otvoreno pitanje "Što bi te moglo motivirati da češće posjećuješ dječja kazališta?" odgovorilo je 68 ispitanika. Većina (27,9%) odgovorila je da ih ništa ne može dodatno motivirati ili ne znaju što ih može dodatno motivirati, 7,35% navodi izlazak s prijateljima i zabavu kao motiv, 5,9% da ih profesori češće vode, a neki od ostalih odgovora jesu³:

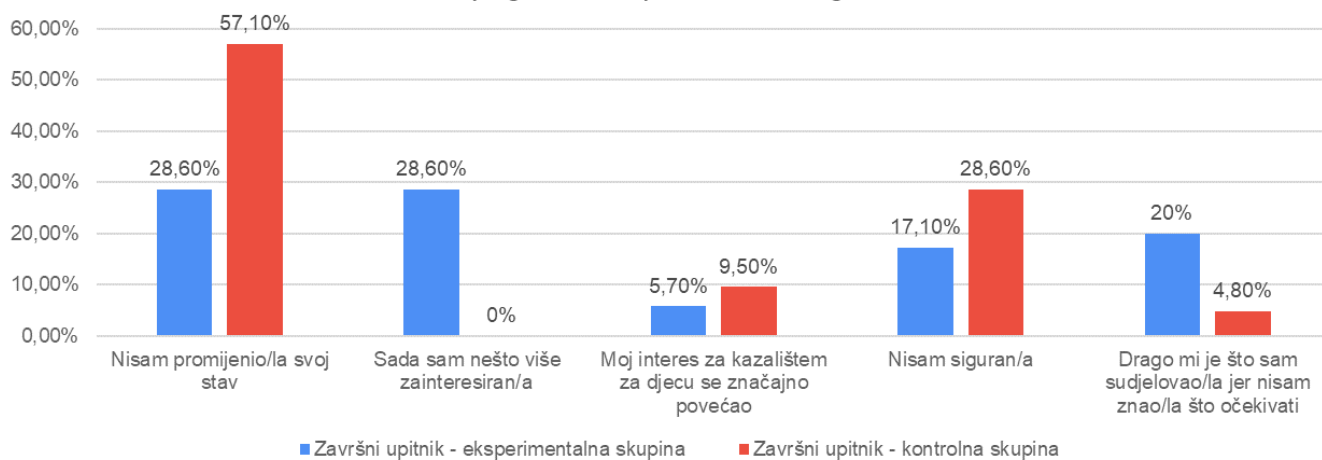
- *Voljela bih gledati komediju, ples ili neke životne priče koje završavaju jako tužno ili jako sretno.*
- *Samo mi netko mora spomenuti kazalište ili predstavu i odmah ću biti motivirana ili ako je u pitanju neka tragedija ili klasične dramske predstave.*
- *Zanimljive predstave na temu današnjih teenegera.*
- *Predstave koje razumiju tinejdžerski um.*
- *Iskrena mišljenja drugih koji su već gledali neku predstavu.*

Završni upitnik za učenike/ce

Na pitanje "Kako bi opisao/la svoj odnos prema kazalištu za djecu nakon što si pogledao/la predstavu *Duga*?" 28,6% odgovora eksperimentalne skupine ukazuje na veću zainteresiranost za kazalište za djecu, 20% izražava zadovoljstvo sudjelovanjem jer nisu znali što očekivati, dok 5,7% navodi da se značajno povećao njihov interes za kazalištem. Nadalje, 28,6% ispitanika/ca nije promijenilo svoj stav, a 17,1% nije sigurno. Kod više od polovice sudionika/ca (54,3%) došlo je do pozitivne promjene stava prema dječjem kazalištu.

Kod kontrolne skupine 57,1% sudionika/ca nije promijenilo stav, 28,6% nije sigurno, 9,5% izražava značajno povećanje za interesom, a 4,8% zadovoljstvo sudjelovanjem jer nisu znali što očekivati.

Kako bi opisao/la svoj odnos prema kazalištu za djecu nakon što si pogledao/la predstavu *Duga*?

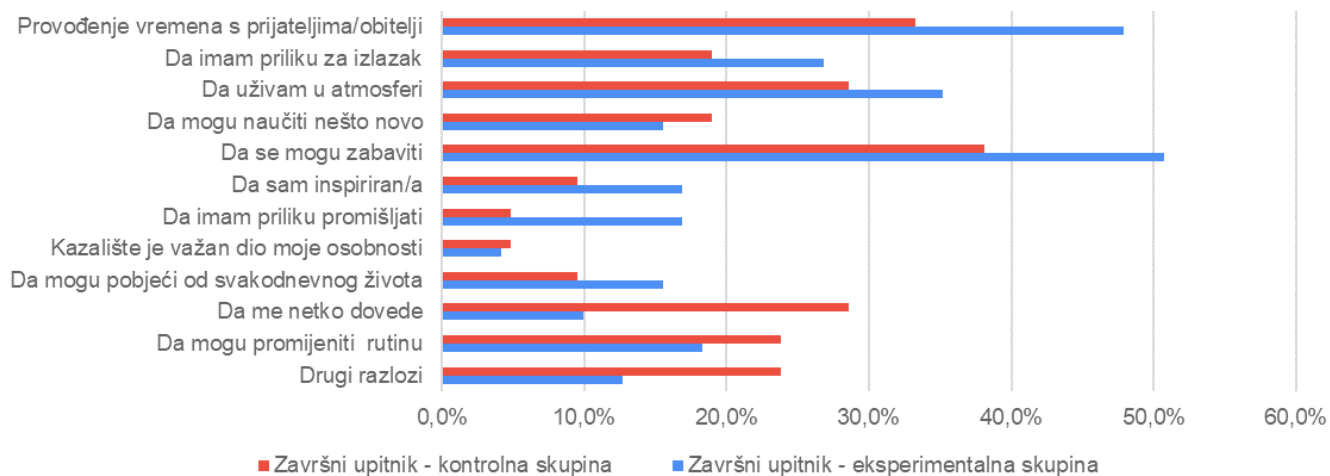

Na pitanje "Što bi te sada potaknulo da posjetiš dječje kazalište?" sudionici su imali mogućnost zaokružiti tri najrelevantnija odgovora. Većina sudionika eksperimentalne skupine ističe zabavu (50,7%), provođenje vremena s prijateljima i obitelji (47,9%) te uživanje u atmosferi (35,2%) kao glavnu motivaciju. Iste se motivacije pojavljuju i kod kontrolne skupine jednakim redoslijedom važnosti: zabava (38,1%), provođenje vremena s prijateljima i obitelji (33,3%), uživanje u atmosferi (28,6%), a kao relevantna motivacija pojavljuje se *dolazak u pratnji odnosno da me netko dovede* (28,6%). U odnosu na odgovore na inicijalni upitnik nema značajnog otklona u motivaciji, osim što je ovdje motiv *uživanje u atmosferi* dobio veći značaj.

² Odgovori nisu lektorirani, već su preneseni onako kako su ih sudionici/ce zapisali.

Što bi te sada potaknulo da posjetiš dječje kazalište?

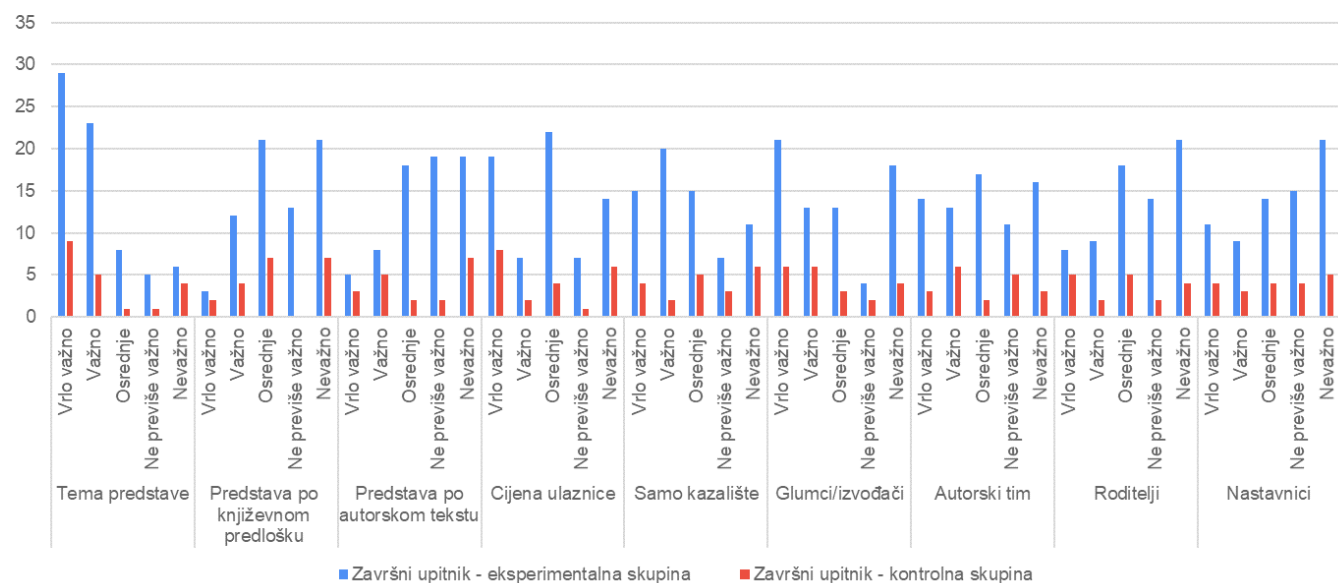

Za eksperimentalnu skupinu tema predstave i glumci imaju najveći utjecaj na odluku za odlazak u dječje kazalište. Samo kazalište ima važan utjecaj, a cijena ulaznice i autorski tim srednji. Eksperimentalna skupina ne pridaje veliku važnost tome je li predstava nastala prema književnom predlošku ili autorskom tekstu, dok roditelji i nastavnici nemaju nikakav utjecaj na njihovu odluku za odlazak u dječje kazalište.

Za kontrolnu skupinu tema predstave i cijena imaju najveći utjecaj na odluku za odlazak u dječje kazalište. Sljedeći važni čimbenici jesu glumci i autorski tim. Malen ili nikakav utjecaj na njihovu odluku ima činjenica da je predstava nastala prema književnom predlošku ili autorskom tekstu, samo kazalište i nastavnici. Uloga roditelja oscilira između vrlo važnog i osrednjeg utjecaja.

Utjecaj različitih čimbenika na odluku o posjetu kazalištu varira između eksperimentalne i kontrolne skupine, pokazujući preferencije prema različitim aspektima kazališnih predstava. U odnosu na odgovore na inicijalni upitnik tema predstave, glumci odnosno izvođači i cijena ulaznice potvrđeni su kao najvažniji čimbenici koji utječu na odluku za odlazak u kazalište.

Koliko će navedeno sada utjecati na tvoju odluku za odlazak u kazalište?

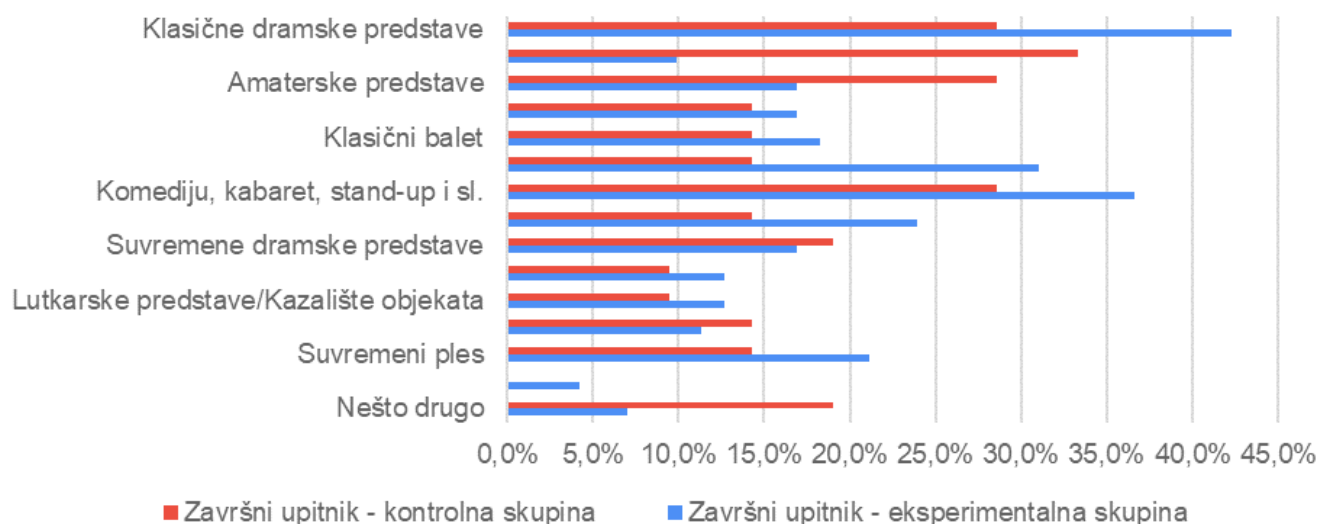

U pitanju "Koje kazališne programe želiš posjetiti u budućnosti?" ispitanici/ce su mogli označiti sve što je za njih primjenjivo. Eksperimentalna skupina odabrala je klasične dramske predstave (42,3%), komediju, kabaret, stand up i sl. (36,6%), mjuzikl (31%), dječje predstave (23,9%), suvremeni ples (21,1%). Slijedi zatim klasični balet (18,3%), amaterske (16,9%), mimske (16,9%) i suvremene dramske predstave (16,9%), interaktivne (12,7%) i lutkarske predstave (12,7%), suvremeni cirkus (11,3%), eksperimentalne predstave (7,9%), opera i opereta (4,2%).

Kontrolna skupina odabrala je eksperimentalne (33,3%), klasične dramske (28,6%) i amaterske predstave (28,6%), komediju, kabaret, stand up i sl. (28,6%). Slijede zatim suvremene dramske (19%) i mimske predstave (14,3%), klasični balet (14,3%), mjuzikl (14,3%), dječje predstave (14,3%), suvremeni cirkus (14,3%) i suvremeni ples (14,3%), interaktivne (9,5%) i lutkarske predstave (9,5%).

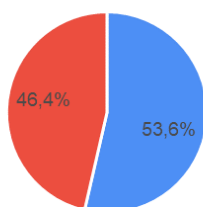
Nema značajnog odklona u odabiru u odnosu na programe koje su učenici posjetili najviše u posljednje tri godine.

Koje kazališne programe želiš posjetiti u budućnosti?

Nešto više od polovice sudionika/ca eksperimentalne skupine (53,6%) odgovorilo je pozitivno na pitanje je li radionica u školi potaknula njihovu znatiželju prema kazalištu za djecu.

Da li je sudjelovanje na radionici u školi potaknula tvoju znatiželju prema kazalištu za djecu?

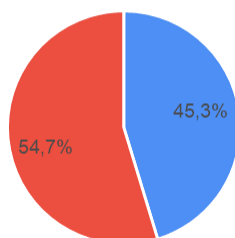

■ Da ■ Ne

Nešto manje od polovice (45,3%) sudionika/ca eksperimentalne skupine potvrdilo je da je radionica u školi potaknula njihovu znatiželju prema temi koja je obrađena.

Da li je radionica potaknula tvoju znatiželju prema temi koja je obrađena?

■ Da ■ Ne

Upitnik za nastavnike/ce

Od pet ispitanih nastavnica dvije su posjetile Dječje kazalište Dubrava prije više od pet godina, druge dvije između tri i pet godina unatrag, dok je jedna nastavnica u protekloj godini posjetila kazalište tri puta. Zanimljivo je da je ta nastavnica navela kako njezini učenici redovito pohađaju Dramski studio u DK Dubrava, što je bio glavni motiv njezinih posjeta.

Na pitanje o motivaciji za posjet dječjim kazalištima istaknule su (svaka po 3 odgovora) važnost poticajnog sadržaja za ostvarivanje obrazovnih ciljeva, poticanje intelektualnog razvoja i inspiracije za učenike te razvoj pozitivnog stava prema kazalištu. Manje važnosti pridaje se njegovanju kulturne baštine i stjecanju suvremenog kulturnog iskustva (1 odgovor).

Na pitanje da obrazlože svoj odgovor dvije su nastavnice odgovorile:

- *Želim da ih kazalište motivira, inspirira i da novu perspektivu.*
- *Posjet kazalištu poticaj je za slobodniji razgovor, stvaranje nekih novih mostova, usporedbe književne kazališne predstave.*

Kada je riječ o čimbenicima koji utječu na odluku o posjetu dječjem kazalištu, tema predstave ističe se kao ključna, s naglaskom na predstavama temeljenim na autorskim tekstovima, a tek nakon toga na književnim predlošcima. Financijski aspekt, odnosno cijena ulaznice, lokacija kazališta te uloga glumaca i izvođača također su uvršteni u razmatranje, iako u različitim stupnjevima važnosti za nastavnice.

Pisani odgovor jedne nastavnice naglašava važnost povezanosti kazališnih predstava s literaturom koju učenici obrađuju tijekom školovanja. Ona ističe da je kazališna predstava koja se temelji na tekstu iz lektire za više razrede osnovne škole iznimno važna.

Dječje predstave najčešći su kazališni program na koje su nastavnice vodile djecu u posljednje tri godine. Samo je jedna nastavnica uz dječje kazališne predstave navela i interaktivne predstave.

U odgovorima na pitanje o motivaciji za češći odlazak učenika u kazalište naglasak je bio na različitim aspektima:

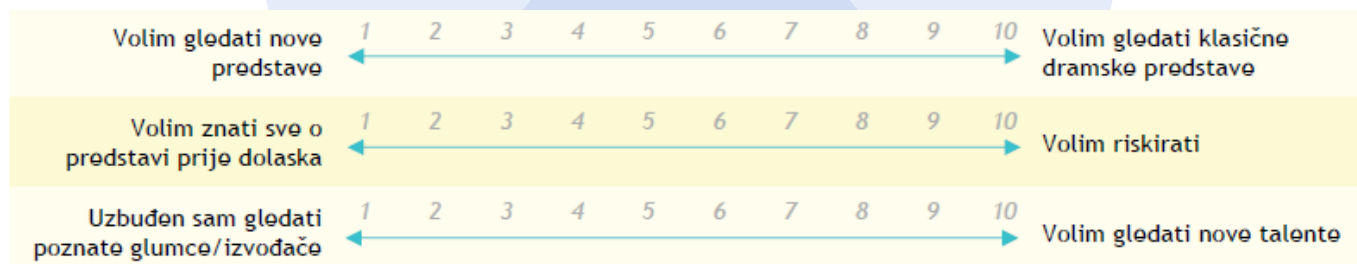

- Motivacija je dovoljna sama po sebi. Tijekom školovanja učenicima (mladim ljudima) POTREBAN je odlazak u kazalište, proširuje vidike i pogled na svijet oko sebe.
- Povezanost teme predstave s lektirnim djelima.
- Lakša organizacija i planiranje posjeta.
- Motivacija za češći odlazak u kazalište postoji, no teško je organizirati nastavni dan, a sve teža je i financijska situacija roditelja (ulaznica + prijevoz).

Segmentacija publika prema okviru ASSET

Dječje kazalište Dubrava provelo je istraživanje publike od 2018. do 2020. godine kao dio projekta *Segmentation System in European Theatres* (ASSET), sufinanciranog kroz program Kreativna Europa. Istraživanje je obuhvatilo 800 odraslih koji su doveli djecu na predstave te se fokusiralo na segmentiranje publike u kategoriji slobodne prodaje. Rezultate je obradila *The Audience Agency* iz Londona prema okviru projekta ASSET. Segmenti publike definirani su na temelju provedenog istraživanja.

U svakoj anketi, postavljeno je centralno pitanje koje je poslužilo za razvoj segmentacije. Proizlazilo je iz identifikacije stavova koji su se činili bitnima za grupiranje publike dječjeg kazališta. Ispitanici, roditelji koji dovode djecu u kazalište, pozicionirali su se na skali od 1 do 10 za svaku od tri karakteristike.

Od devet projektom ASSET definiranih segmenata gledatelja najveći dio publike Dječjeg kazališta Dubrava pripadao je segmentu *Mainstream Taster* (29%). Prosjek na europskoj razini, obuhvaćen projektom, iznosio je 27%. Ovaj je segment publike preferirao popularne ili poznate naslove i djela te nije bio sklon eksperimentalnim formama. Motiviran je dolaskom u kazalište socijalnim razlozima.

Druga dominantna kategorija bila je kategorija *Cultural Grazers* (18%). To su gledatelji koji nisu imali snažnih preferencija prema izvedbenom obliku ili sadržaju, već su nazočili širokom rasponu kulturnih sadržaja i bili su vjerni posjetitelji kulturnih mjesta. Motivacija njihova dolaska u kazalište bila je direktni marketing od strane kazališta. Preferirali su jasne informacije o programu prije dolaska te su rijetko riskirali s nepoznatim programima.

Segment *Pick and Choosers* obuhvatio je 14% publike kazališta. Ni ovaj segment nije preferirao pojedine izvedbene sadržaje, ali je nazočio užem krugu izvedbenih formi. Preferirali su jasne i detaljne informacije o programu prije dolaska, rijetko dolazeći na temelju preporuka. Često su dolazili sami i živjeli su u blizini mjesta događanja.

Skupina *Persuadables* činila je 10% gledatelja. Nisu imali preferencija vezanih uz sadržaj, ali su češće dolazili na pojedine izvedbene forme. Informacije su dobivali digitalnim putem, a motivacija dolaska bila im je intelektualna znatiželja. Često su dolazili s prijateljima, s kojima su raspravljali o viđenom.

Preostali dio publike podijeljen je u kategorije *Classicist* (8%), *Star Lovers* (4%), *Talent Spotters* (4%), *Contemporaries* (7%) i *Explorers* (7%). Gledatelji iz kategorije *Classicist* pokazuju jaku preferenciju za klasične dramske predstave, iz *Star Lovers* preferiraju predstave s poznatim izvođačima, iz *Talent Spotters* traže nove talente, iz *Contemporaries* preferiraju nove predstave te žele unaprijed znati sve o njima, dok oni iz kategorije *Explorers* preferiraju nove predstave i vole preuzimati rizike kada su u pitanju informacije o predstavama.

Segmentacija (publike) učenika/ca

U ovom se istraživanju pristupilo definiranju segmentacije na temelju već postavljenih smjernica od strane projekta ASSET. Segmentacija započinje osnovnim pitanjima postavljanja na skali. Nakon što se utvrdi gdje se pojedinac nalazi na skali, provode se korelacije vezane uz posjećivanje određenih vrsta kazališnih programa, motive za dolazak u kazalište te faktore koji utječu na odabir, ali ovisno o definiranom segmentu.

Molimo označi X na sljedećoj skali, na mjestu koje odgovara tvom stajalištu o odlasku u dječje kazalište.

Najviše volim nove, suvremene predstave	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Najviše volim klasične dramske predstave
Volim znati sve o predstavi prije dolaska	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Volim riskirati
Biram predstave s poznatim glumcima/izvođačima	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Biram predstave s novim talentima

Učenici koji jasno preferiraju klasične dramske predstave automatski se svrstavaju u segment *Classicist*. S druge strane, oni koji preferiraju nove, suvremene predstave podijeljeni su u dvije kategorije (*Explorers* i *Contemporaries*), povezane s drugom skalom koja se odnosi na dobivanje informacija o predstavi. Isto tako, odgovori učenika koji se nisu mogli odlučiti između novih suvremenih predstava ili klasičnih dramskih predstava povezani su s trećom skalom koja se odnosi na izbor predstava s novim talentima ili poznatim glumcima (*Mainstream Taster* i *Persuadables*). S druge strane, oni koji su jasno definirali svoje preferencije na posljednjoj skali, odnosno jesu li zainteresirani za predstave s poznatim glumcima ili s novim talentima, svrstani su u kategorije *Talent Spotters* i *Star Lovers*.

Iz ispunjenih anketa učenika/ca može se primijetiti da najveći segment čine *Persuadables*, ukupno 19%. To je publika koja nema preferencije prema specifičnom izvedbenom žanru, niti preferira predstave s talentiranim glumcima ili novim talentima, ali nazoči užem krugu izvedbenih formi. Njihova motivacija uglavnom leži u druženju s prijateljima i uživanju u atmosferi, slično većini

ispitanika u ostalim kategorijama. Sljedeće dvije najveće kategorije jesu *Classicist* (18%), pripadnici koje preferiraju klasične predstave, te *Star Lovers* (18%), koji vole predstave s poznatim glumcima. Zanimljivo je da su u ovoj kategoriji glumci označeni kao manje važni, dok gledatelji smatraju da je tema predstave bitna ili izuzetno važna. Većina ove skupine preferira klasične dramske predstave. Četvrta najbrojnija kategorija jest *Mainstream Taster*, čini je 17% ispitanika. Ova skupina nema jasne preferencije prema sadržaju, mladim talentima ili poznatim glumcima, ali prati širi spektar izvedbenih formi, za razliku od *Persuaders*. Peta najzastupljenija kategorija jest *Explorers*, s 13%. Oni preferiraju suvremene, nove izraze u kazalištu te su skloni preuzimanju rizika u pogledu informacija o predstavi prije same izvedbe.

Preostale kategorije obuhvaćaju *Talent Spotters* sa 7%, *Contemporaries* sa 5% te kategoriju koja ne pripada prethodno definiranim segmentima (5%). Ova kategorija uključuje učenike/ce koji preferiraju suvremene nove izvedbe, kojima nije bitna informacija o predstavi ili glumcima, ali im je tema predstave značajna. Rezultati ovog anketiranja nisu istaknuli učenike/ce koji bi odgovarali kategorijama *Pick and Choosers* i *Cultural Grazers* iz ASSET-ove segmentacije.

Za razliku od prvog upitnika definiranog projektom ASSET, ovom anketom nije analiziran utjecaj marketinga s obzirom na to što su ispitanici učenici/ce te taj aspekt na njih nije primjenjiv. Rezultati anketiranja ukazuju na potrebu dodatne analize radi boljeg razumijevanja svake skupine i prilagodbe segmentacije.

Segmentacija (publike) nastavnika/ca

Segmentacija nastavnika/ca provedena je prema istoj metodologiji kao i segmentacija učenika, slijedeći logiku segmentiranja kroz projekt ASSET. Proces segmentacije započinje osnovnim pitanjima postavljanja na skali. Nastavnicima/cama se postavljaju pitanja o predstavama koje biraju za učenike, njihovim preferencijama te načinu odabira. Nakon što se odredi pozicija nastavnika/ca na skali, provode se korelacije vezane uz posjećivanje određenih vrsta kazališnih programa, motive dolaska u dječje kazalište i faktore koji utječu na odabir, ali prilagođeno odabranom segmentu. Za motivaciju su se nudili odgovori koji odgovaraju preferencijama i interesima nastavnika/ca.

Molimo označite X na sljedećoj skali, na mjestu koje odgovara vašem stajalištu o odlasku u kazalište kao odgojno-obrazovnoj aktivnosti.

Vodim učenike na suvremene predstave	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Vodim učenike na klasične dramske predstave
Volim znati sve o predstavi prije dolaska	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Volim riskirati
Biram predstave s poznatim glumcima/izvođačima	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Biram predstave <u>snovnim</u> talentima

Od pet ispitanica jedna se nije pozicionirala na skali, odnosno nije odgovorila na predmetno pitanje. Od preostale četiri, dvije pripadaju segmentu *Persuadables*. Nemaju preferenciju za izvedbeni žanr, nove talente ili poznate glumce. Nazoče užem rasponu različitih kulturnih sadržaja, a bitna im je tema predstave i to da je predstava nastala po književnom predlošku. Njihova motivacija za dolazak u kazalište uključuje poticajan sadržaj za realizaciju odgojno-obrazovnih ishoda, razvoj pozitivnog stava prema kazalištu te prostor za intelektualnu inspiraciju učenika.

Druga kategorija jest *Talent Spotters*, kojoj pripada jedna nastavnica. Osim preferiranja predstava s mladim talentima, voli riskirati s informacijama o predstavi. Njezina su preferencija predstave nastale po autorskom djelu, a temu predstave smatra važnim faktorom. Kao motivaciju navodi više faktora uključujući razvoj pozitivnog stava prema kazalištu te stjecanje suvremenog kulturnog iskustva učenika.

Posljednja nastavnica pripada kategoriji *Star Lovers*. Osim preferiranja predstava s poznatim glumcima, voli imati sve informacije o predstavi prije posjeta kazalištu. Sklonija je klasičnim izvedbenim formama i smatra da su cijena ulaznice te odabir kazališta bitni faktori. Njezina motivacija za posjet kazalištu uključuje poticanje odgojno-obrazovnih ishoda i razvoj pozitivnog stava prema kazalištu.

Zbog nedovoljna broja ispunjenih anketa rezultati nisu istaknuli nastavnike/ce koji bi odgovarali preostalim kategorijama segmentacije ASSET-a: *Pick and Choosers*, *Cultural Grazers*, *Classicist*, *Contemporaries* i *Explorers*, zbog čega sama provjera aplikabilnosti postojeće segmentacije nije bila moguća.

Nalazi i preporuke

Najvažniji nalazi istraživanja rezultiraju sljedećim zaključcima:

- 27,5% učenika/ca posjetilo je Dječje kazalište Dubrava u posljednjih 12 mjeseci, dok 17,6% nije nikada posjetilo DK Dubrava.
- Najčešći razlozi učenika/ca za posjet dječjim kazalištima jesu socijalnog karaktera, uključuju provođenje vremena s prijateljima i obitelji, zabavu, uživanje u atmosferi te dolazak u pratnji, odnosno poticaj od strane druge osobe.
- Važan utjecaj na odluku učenika/ca za odlazak u dječje kazalište ima tema predstave, cijena ulaznice i glumci, odnosno izvođači. Manji utjecaj ima činjenica je li predstava nastala prema književnom predlošku ili autorskom tekstu, samo kazalište i autorski tim, nastavnici i roditelji.
- Najposjećeniji programi u posljednje tri godine jesu dječje predstave, klasične dramske predstave, komedija, kabaret, stand up, lutkarske predstave, mjuzikl. Ispitanici/ce su pokazali većinski interes da i ubuduće posjete iste vrste programa.
- Posjeti nastavnica Dječjem kazalištu Dubrava variraju - samo je jedna nastavnica ostvarila posjet u posljednjih godinu dana, dok su ostale posjetile kazalište prije više od 3 odnosno 5 godina.
- Motivacija za posjet dječjim kazalištima naglašava važnost poticanja obrazovnih ishoda, intelektualnog razvoja te pozitivnog stava prema kazalištu. Manje se važnosti pridaje kulturnoj baštini i suvremenom iskustvu, s manjim brojem odgovora u ovom kontekstu. Svi navedeni aspekti sugeriraju da kazalište ima značajnu ulogu u obrazovanju i emotivnom razvoju učenika te kao sredstvo za širenje kulturne i umjetničke osjetljivosti kod mladih.
- Razmatrajući stavove nastavnika o faktorima koji utječu na posjet dječjem kazalištu, navedena je važnost teme predstave. Nadalje, nastavnice su istaknule ključne motive za posjet kazalištu

naglašavajući važnost tog iskustva u poticanju motivacije i inspiracije kod učenika, uz fokus na stvaranju paralela između lektire i kazališnih tema te sugerirajući dublju povezanost između obrazovnog sadržaja i kulturnog doživljaja. Međutim, to se ne poklapa u potpunosti s percepcijom važnosti predstava temeljenih na književnim predlošcima i autorskim tekstovima. Većina je naglasila važnost autorskih tekstova, predstave temeljene na književnim predlošcima ocijenjene su nešto manje važnima. Ta kontradikcija sugerira da nastavnici možda smatraju da autorski tekstovi pružaju više prostora za kreativnost i inovativnost u kazališnim interpretacijama, što ih čini značajnijima u radu na nastavi. To može ukazivati na različite preferencije u pristupu kazališnim materijalima i njihovu potencijalu za poučavanje, što je potrebno dublje istražiti.

- Dječje predstave najčešći su program na koji su nastavnice vodile učenike u posljednje tri godine. Također, spomenuta je važnost povezanosti kazališnih predstava s literaturom koju učenici obrađuju tijekom školovanja.
- Istaknuta je važnost češćeg odlaska učenika u kazalište, naglašavajući širenja vidika, povezanost s lektirnim djelima te lakše organiziranje posjeta kao potencijalne motivacijske faktore. No, istovremeno su prepoznati izazovi u organizaciji poput financijskih poteškoća roditelja te planiranja nastavnih dana.
- Stavovi učenika i nastavnika prema posjetu dječjem kazalištu jasno se razlikuju, nudeći raznovrsne perspektive o važnosti i motivacijama za prisustvovanje kazališnim predstavama. Učenici ističu socijalni aspekt, uživanje u atmosferi i zabavu kao ključne razloge za svoj odabir. S druge strane, nastavnici ističu obrazovne ishode, intelektualni razvoj i pozitivan stav prema kazalištu kao glavne motivacije uvođenja učenika u kazališne programe. Tema predstave zajednički je važan faktor u odluci za posjet kazalištu. Raznolikost u stavovima ukazuje na potrebu za prilagodbom pristupa planiranju kazališnih programa i posjeta kako bi se zadovoljile različite potrebe i očekivanja obje skupine.
- Segmentacija provedena među roditeljima, učenicima i nastavnicima otkriva značajne sličnosti u preferencijama posjeta kazalištu. Ipak, rezultati anketa također naglašavaju potrebu za dodatnom analizom kako bi se bolje uočile specifičnosti svake skupine. Unatoč prepoznatim segmentima prisutnima kod svih ispitanih skupina, nedostatak većeg broja odgovora ograničava procjenu mogućih dodatnih segmenata i potrebu za prilagodbom segmentacije radi boljeg obuhvaćanja raznolikih preferencija. Stoga je trenutačna segmentacija djelomično primjenjiva te zahtijeva daljnju analizu radi jasnijeg obuhvaćanja karakteristika svake skupine. Prilagođavanje segmenata prema potrebama učenika i nastavnika omogućit će dublje razumijevanje njihovih preferencija i motiva, pružajući precizniji uvid u faktore koji utječu na njihovu odluku o posjetu kazalištu.
- Nakon gledanja predstave Duga zabilježena je različita razina utjecaja na stav sudionika iz eksperimentalne i kontrolne skupine. Eksperimentalna je skupina pokazala veći interes za kazalište za djecu nakon iskustva sudjelovanja u aktivnostima razvoja publike i gledanja predstave s popratnom debatom, dok kontrolna skupina nije pokazala značajne promjene. Rezultati ukazuju na pozitivan doprinos aktivnosti rada s publikom u promjeni stavova i interesa za kazališnom djelatnosti i važnost edukativnih programa i kazališnih iskustava u poticanju pozitivnog odnosa prema umjetnosti kod mladih. Motivacije za posjet kazalištu, pretežno vezane uz zabavu i druženje, bile su slične u obje skupine, iako su neki dodatni razlozi za posjet bili specifični za svaku skupinu. Nadalje, utjecaj različitih čimbenika na odluku o posjetu kazalištu varirao je između eksperimentalne i kontrolne skupine, pokazujući preferencije prema različitim aspektima kazališnih predstava.

Rezultati istraživanja pružaju značajne perspektive, iako je važno istaknuti ograničenja vezana uz prikupljanje podataka. Uzorak je bio ograničen, što onemogućava dublje razumijevanje stavova i preferencija obiju ciljanih skupina. Preporuka za daljnja istraživanja jest obuhvatiti relevantan uzorak za obje ciljane skupine, provesti predistraživanje i kroz fokus grupe prilagoditi ankete svakoj skupini, što bi značajno doprinijelo prilagodbi ASSET-ove segmentacije.

4. Zaključak

Primjena modela segmentacije publike projekta ASSET pokazala se djelomično mogućom na publike djece i odgojno-obrazovnih stručnjaka, ukazujući na potrebu prilagodbe specifičnostima publika. Odstupanja u preferencijama između roditelja koji biraju predstave za djecu, koje rezultiraju prethodno provedenom istraživanju te odgojno-obrazovnih stručnjaka i djece, naglašavaju potrebu za proširenjem opisa segmenata, prilagođenih potrebama i interesima pojedinih ciljanih skupina. S druge strane, zbog ograničenog uzorka predmetnog istraživanja izostaje dublje razumijevanje stavova i preferencija obiju ciljanih skupina. Preporuka za daljnja istraživanja jest obuhvatiti relevantan uzorak za obje ciljane skupine te kroz predistraživanje prilagoditi segmente i metodu prikupljanja podataka specifičnostima mlade publike i odgojno-obrazovnih stručnjaka.

Rad s publikama pokazuje pozitivan doprinos u mijenjanju stava i interesa za kazalištem. Radionice prije same izvedbe i debata nakon izvedbe predstave omogućile su otvoreni dijalog o temi i poruci predstave ukazujući na emocionalnu i edukativnu vrijednost predstave. Valja istaknuti da samo kontinuirano istraživanje koje se koristi kombinacijom kvantitativnih i kvalitativnih metoda može doprinijeti razvoju i optimizaciji aktivnosti s publikom te boljem razumijevanju utjecaja tih programa na širu zajednicu.

Ovaj istraživačko-primijenjeni projekt pridonio je boljem razumijevanju dinamike između kazališta, djece i odgojno-obrazovnih stručnjaka te pružio temelje za daljnje istraživanje i razvoj repertoarnih politika DK Dubrava, potičući suradnju s odgojno-obrazovnim ustanovama. Važnost ove suradnje leži ne samo u umjetničkom oblikovanju mladih gledatelja već i u oblikovanju budućnosti obrazovnog sustava i kulturne participacije djece.

Nakladnik: **Narodno sveučilište Dubrava**
Za Nakladnika: **Sandra Banić Naumovski**
Autorice tekstova: **Tanja Kalčić, Ana Kreitmeyer,**
Dina Vukelić, Sandra Banić Naumovski, Daniela Doubek Grbac
Suradnice na projektu: **Ana Maria Štefanac i Alma Vragović**
Prijelom: **Alma Vragović**
Lektura: **Dalibor Jurišić**
Ilustracija: **Image by pch.vector on Freepik**

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

Projekt je realiziran sredstvima Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

© Narodno sveučilište Dubrava, Zagreb, 2023.

